

Asumistoiveet, mahdollisuudet ja elinkaari

Liikkuminen , paikkaan kiinnittyminen, kiintyminen ja kestävyys

Anneli Juntto

Asumisen tutkimuksen professori

Kuopion yliopisto, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipsykologian
laitos

Ekoelias seminaari 28.4.2009

Kestävyyden ja elinkaariajattelun asema ihmisten asumistoiveissa ja suunnitelmissa?

- TK:n ympäristöasennetutkimuksen (2002) mukaan suomalaisten helpompi hahmottaa ympäristön uhkia kuin omia ympäristöasenteitaan tai arjen ratkaisuja (25-44 miehet kielteisimmät)
- Kestävästä asumisesta on puuttunut konkreettisia hankkeita, eri vaihtoehtoista saatuja kokemuksia
- Tarvitaan lisää ja erilaisia kestävän, ekologisen asumisen kehittämiskohteita, ekokonsepteja, niiden seuranta, asukaspalautetta, tutkimustuloksia
- Vielä seurantatietoa ei ole, joten esittelen yleisemmin tuloksia asumismielipiteistä,
- Ekoasumiseen vaikuttavat samat tarpeet/toimintaympäristö kuin muuhunkin asumiseen!!

Asukasmielipiteiden merkitys

- Soveltamiskelpoista tutkimustietoa asumispreferensseistä ei tarpeeksi, tulokset vaikeasti tulkittavia etenkin asumistoiveiden osalta
- Silti asukasmielipiteet tärkeitä, markkinataloudessa ne ohjaavat yhä enemmän kehitystä
- Asumispäätöksiä tehdään monimutkaisissa tilanteissa, eri arvoja sovitetaan keskenään, tutkimuksissa kysytään usein asiaa kerrallaan
- Tarjonta rajoittaa toiveita taloudellisten mahdollisuuksien ohella

- Asuinympäristövalinnat suuri kysymysmerkki, samoin kestävän asumisen arvostuksen muutokset ja valinnat arjessa!
- Mitä asumisen kokonaisuus tarjoaa
 - työpaikan sijainnin ja myös työpaikkatarjonnan suhteen (lähityöpaikat alempi tulotaso)
 - palvelujen yksityiset - julkiset suhteen
 - vapaa-ajan tarjonnan kannalta, vapaa-ajan matkat jo 70% ?
 - tarvitaanko vapaa-ajan asuntoa, jos vakituinen asunto on monipuolinen?

Perspektiivi keskeinen - aikaperspektiivi - kokonaisuuksien hahmotus ekologisen elinkaariasumisen kannalta

- Suomessa asuntorakennuksiin on suhtauduttu kertakäyttötavaroina
- 1960-luvun lähiöitä rakennettaessa niiden ajateltiin kestävän 30-40 vuotta (Hankonen 1994)
- Suomessa eräs Euroopan nuorimpia asuntokantoja
- Tulevaisuudessa Suomessakin asunnot (ja myös asukkaatkin) ikääntyvät
- Korjaaminen lisääntyy, korjattavuus entistä tärkeämpää

- Mitä vaatimuksia asumisen ekologisuus ja elinkaariajattelu asettaa asuntorakentamiselle, miten ihmisen toiveet eri elinkaaren vaiheissa otetaan huomioon? Mitä se on ?

- Millainen on arjen ja elämän **kokonaisuus** ratkaisee asumisen kestävyuden!

Suomessa asumista tuotettu tuotantoprosessin ehdoilla

- Vähemmän huomiota kiinnitetty asumisaikaan
- Kuitenkin kulut ja vaikutukset kertyvät suurelta osin asumisaikana
 - Energian käyttö
 - Liikkuminen
 - Korjattavuus ja korjaaminen
- Suomalaiset tarvitsevat ja haluavat lisää tilaa, toisaalta nousukaudella pientalojen pinta-ala karkasi monesti käsistä, unohdettiin hyvän suunnittelun merkitys: "less is more"
- Asunnon koko! Ekotehokas rakentaminen pienentää ylläpitokuluja per neliö, mutta jos asunnon pinta-ala kasvaa tarpeettomasti, energiaa kuluu enemmän

Mikä ratkaisee elinkaariasumisen kestävyuden ja ekologisuuden

- Asunnon & asukkaiden energiankäyttö ja ympäristövaikutukset
- Rakentamisen vaikutus: laadukas rakentaminen ja suunnittelu pidentää käyttöikää, korjattavuus
- Asuminen: Sijainti, yhteys yhdyskuntaan (työ, palvelut, vapaa-aika, harrastukset), yhteisö

Asukas haluaa vaikuttaa ympäristöönsä, jos ei voi moni äänestää jaloillaan

Vaikutusmahd. asumisessa % (Juntto 2007)

Erittäin tyytyväinen Tyytyväinen

• Omakotitalo	58	32
• Osakeasunto	28	48
• Vuokra-asunto	15	36
• Kaikki	35	38

- Kortteisen sanoin "elämävirta" vie ulkokehälle omaksi koettua etsimään, mutta miten ja mihin??
- Verkostokaupunkiajattelu ja seutuistuminen korostavat tulevaisuudessa yhteyksien ja erikokoisten yhdyskuntien toimivuuden ja suunnittelun tärkeyttä

Lähielämä ja paikkoihin kiinnittyminen

- Mm. Saksan Stadt Leben projekti tutkinut liikkuvuutta, paikkaan kiinnittymistä ja elämäntapaa
- Entä lähielämä. Paikkoihin kiinnittyminen?? Liittyy myös hidastamiseen, ”leppoistamiseen” (Kopomaa 2008)
- Asetummeko ja kotiudumme asuinpaikallemme, viihdymmekö siellä vai pakenemmeko, etsimme aina uutta.
- Mikä tätä kiinnittymistä edistää, millainen asumisen, asuinympäristön ja yhdyskunnan/yhteisön tarjouman tulee olla, että ne sopivat elinkaaren eri vaiheissa.

Elinkaariasuminen

Kaikilla asioilla on elinkaari

- yhdyskuntien elinkaari
- rakennuksen/talon elinkaari
- asukkaan ja perheen elinkaari

Mutta mikä yhteys näillä on keskenään? Sopivatko ne toisiinsa?

Puhutaan elinkaariasumisesta, muuntojoustavasta ja riittävän yleispätevästä asunnosta, joka mahdollistaisi (ja myös kestäisi) vaikka elämänikäisen asumisen

Todellisuus on useimmiten toisenlainen...

Yksilöllisyyden ja yleispätevyyden yhteensovittaminen elinkaariasumisen perusta

Hyvä asuminen on vain osin aika- ja kulttuurisidonnaista

- yleispätevyys koskee perustarpeita (suoja, lämpö, terveellisyys, turvallisuus)
- ”aikalaisuus”, ajankohdan elintaso, teknologia, elämäntapa, perhemalli

- Hyvässä asumisessa on kaksi tulokulmaa
 - yksilöllinen/subjekttiivinen elementti, mikä sopii tietyille yksilölle, perheelle
 - yleispätevyys kaikille sopiminen
- Näiden kahden välillä on etsittävä kompromissia!
- Hyvä suunnittelu, avoin ja kestävä ratkaisu yhdistävät yksilöllistä ja yleistä sekä luovat hyvät puitteet monenlaisten asukkaiden hyvinkin erilaisille elämäntavoille ja tarpeille.

Suomi muuttojen mallimaa, entä elinkaariasuminen

- Suomen kansainvälisesti kova muuttotahti kiihtyi 2000-luvulla muuttoja 2008 kuntien sisällä 575 000 ja 293 000 kuntien välillä
- Suomalainen muuttaa 13 kertaa elämässään (Saari 2008)
- Pendelöinti lisääntynyt, 1/3 kävi työssä toisessa kunnassa 2005 (Myrskylä 2008) Kun kaupungit ja kaupunkiseudut kasvavat työmatkat pitenevät
- Maahanmuuttokin 2000-luvulla suomalaisittain ennätystasolla 2007 13 600 netto
- Vapaa-ajan liikkuminen 70 % matkoista
- Suomi EU:n johtava mökkimaa/kakkosasunto käytössä

Liikkuvuus, kansa pyörillä -valitettavasti liian usein oman auton

- Miksi Suomessa muutetaan ja liikutaan niin paljon?
- Ovatko asunnot liian yksipuolisia, joustamattomia, asuinympäristö yksipuolinen vähätarjontainen, puuttuuko paikan ainutkertaisuutta, yhteisöjä, lisääkö tämä muuttoja, puuttuuko asumisratkaisuihin yleispätevyyttä ja muuntojoustavuutta?
- Elinkaariasumisen pitää sopeutua ja kestää eri tilanteita!!
- Vaikka muu liikkuvuus lisääntynyt, varsinainen arkiliikunta omin jaloin, puuhaillen, kävellen tai pyöräillen on vähentynyt (terveysuhat, sokeritauti ym., myös lasten liikunta riittämätön)!!!

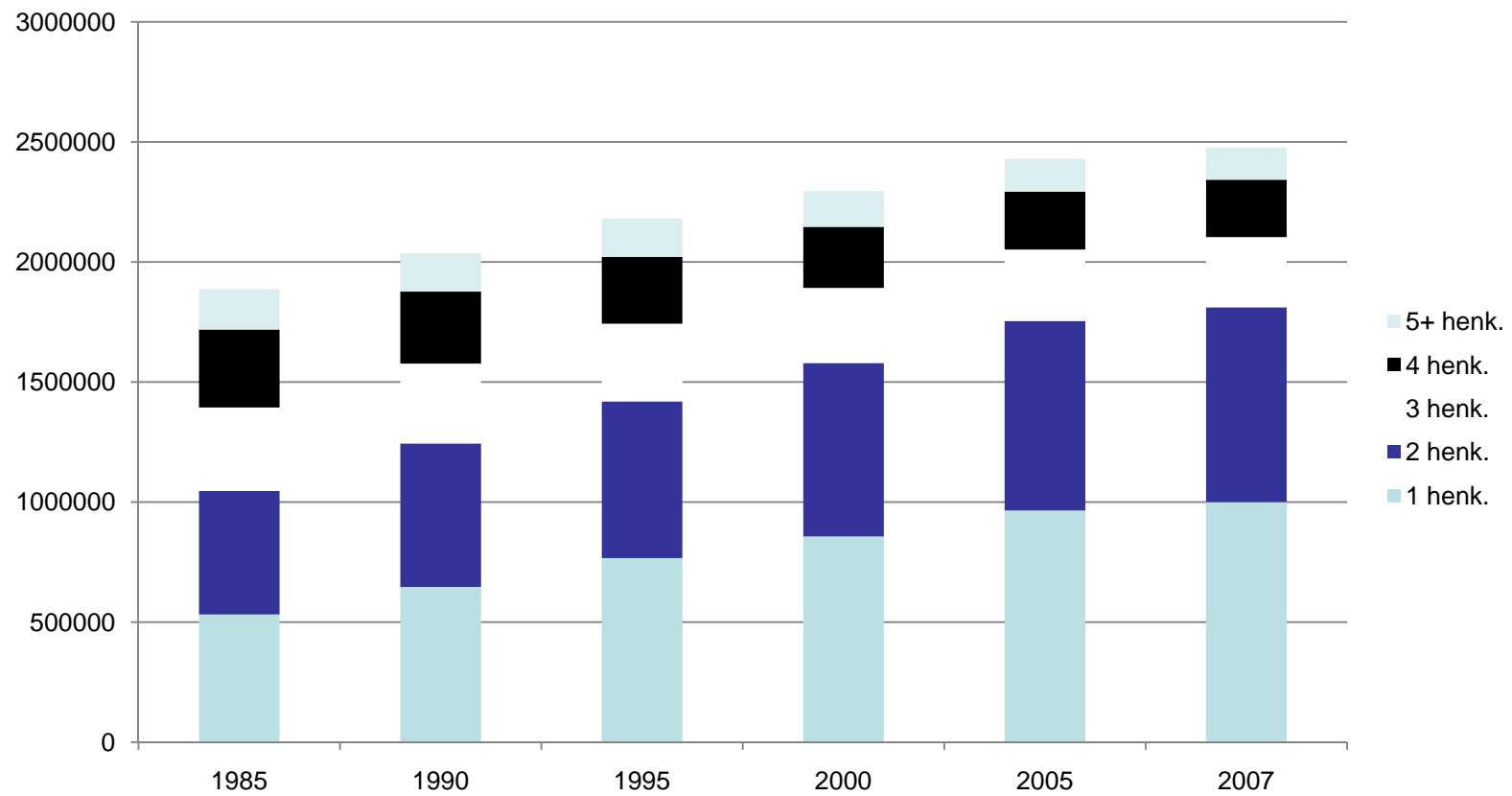
Muuttamiseen totutaan pienestä pitäen

- Nuorimpien lasten perheet muuttavat vilkkaimmin,
- Ennen ensimmäistä syntymäpäivää joka viides lapsi vaihtanut kotia
- Pienimmillään lasten muutto 14-17-vuotiailla, lapset pitävät huolta sosiaalisista verkoistaan eli kavereistaan
- Lasten muuttomatka keskimäärin 3 km kunnan sisällä muuttaessa, 55 prosenttia lapsista muutti alle 2 km.
- 4 % lapsista vaihtoi kotikuntaa vuoden aikana, alle vuoden ikäisistä 9 %, muuttomatka keskimäärin 96 km
- (TK, Suomalainen lapsi 2007)

Ihmisen elinkaari: Ensimmäinen, toinen, kolmas ja neljäs ikä

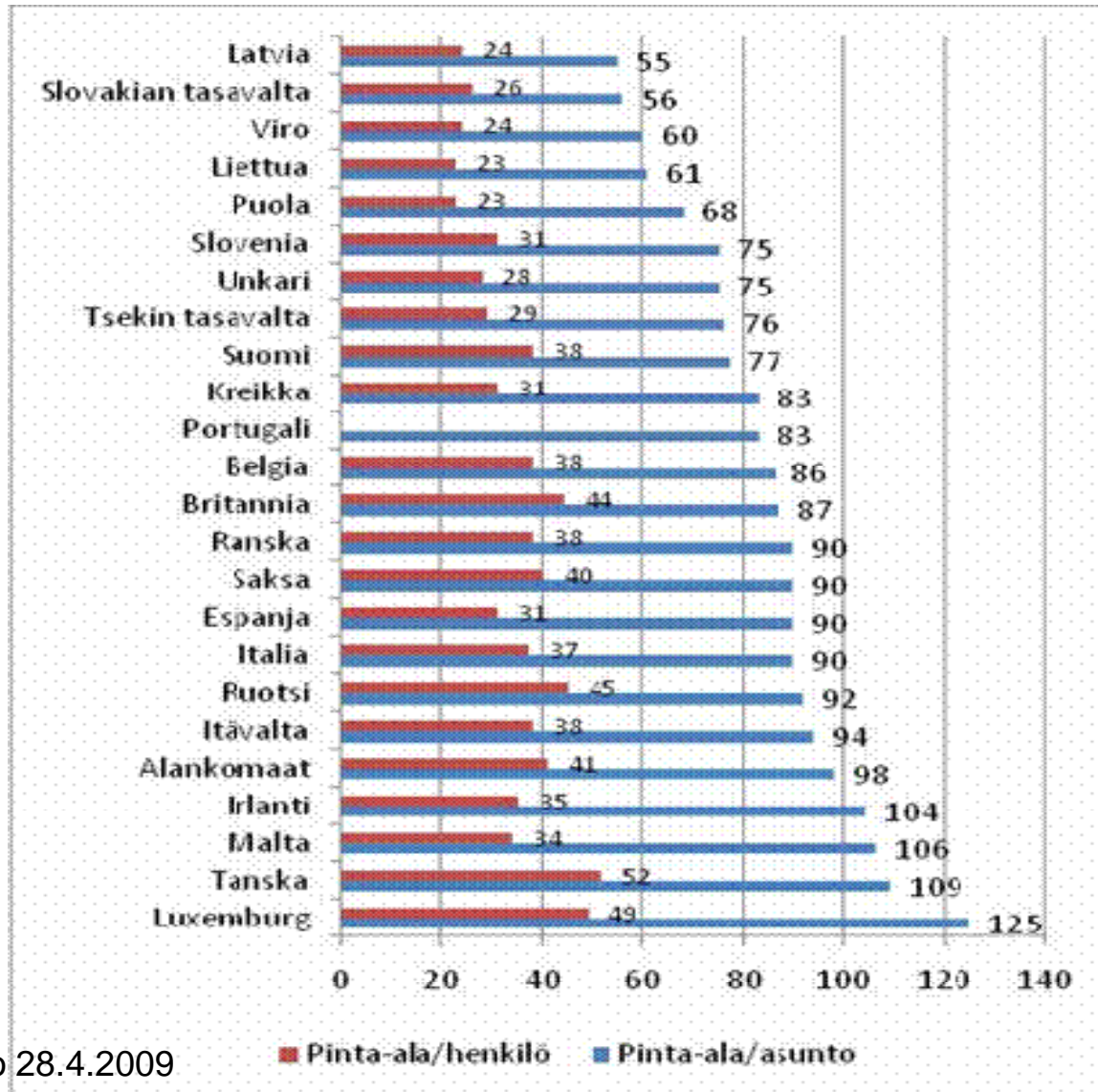
- Esimerkkinä Peter Laslettin (1996) kolmannen iän teorialat
 - ensimmäinen ikä lapsuus ja nuoruus,
 - toinen ikä aikuisuus työelämässä,
 - kolmas ikä työnjätön ja varsinaisen vanhuuden välissä, jossa ihminen on vapaa toteuttamaan persoonallisia päämääriään,
 - neljäs ikä, varsinainen vanhuus, lopullista riippuvuutta muista, raihnaisuutta ja kuoleman läheisyyttä
- Nuoruudessa myös monia eri vaiheita varhaisnuoruus kotona, itsenäinen asuminen, opiskelu, parisuhde jne.
- Elinkaari ei yksin määrää, nykyään monia eri vaiheita, ”katkoksia normatiiviseen malliin”
- Entä mikä on rakennuksen elinkaari, kuinka se ja ihmisen elinkaari sopivat toisiinsa?

Pienasuntokunnat hallitsevat asuntomarkkinoita

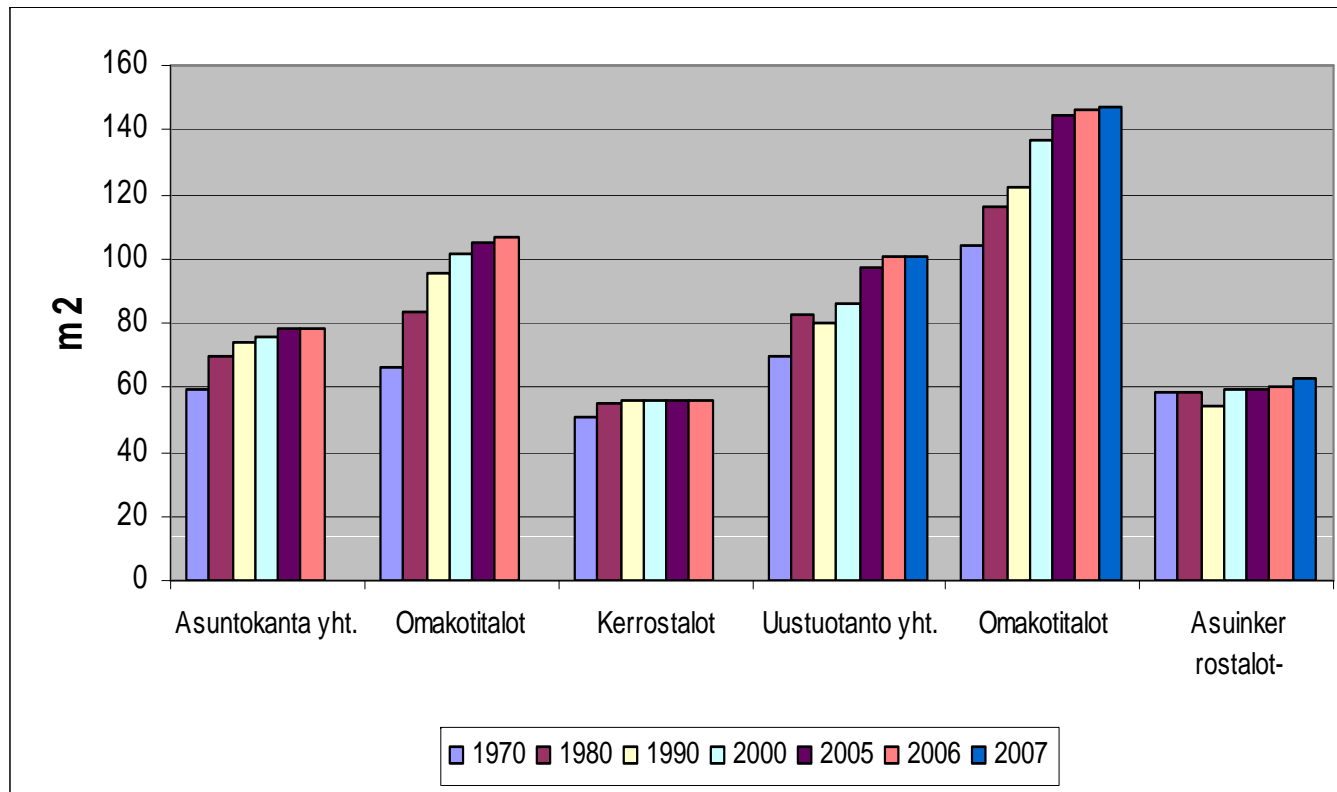

Anneli Juntto 28.4.2009

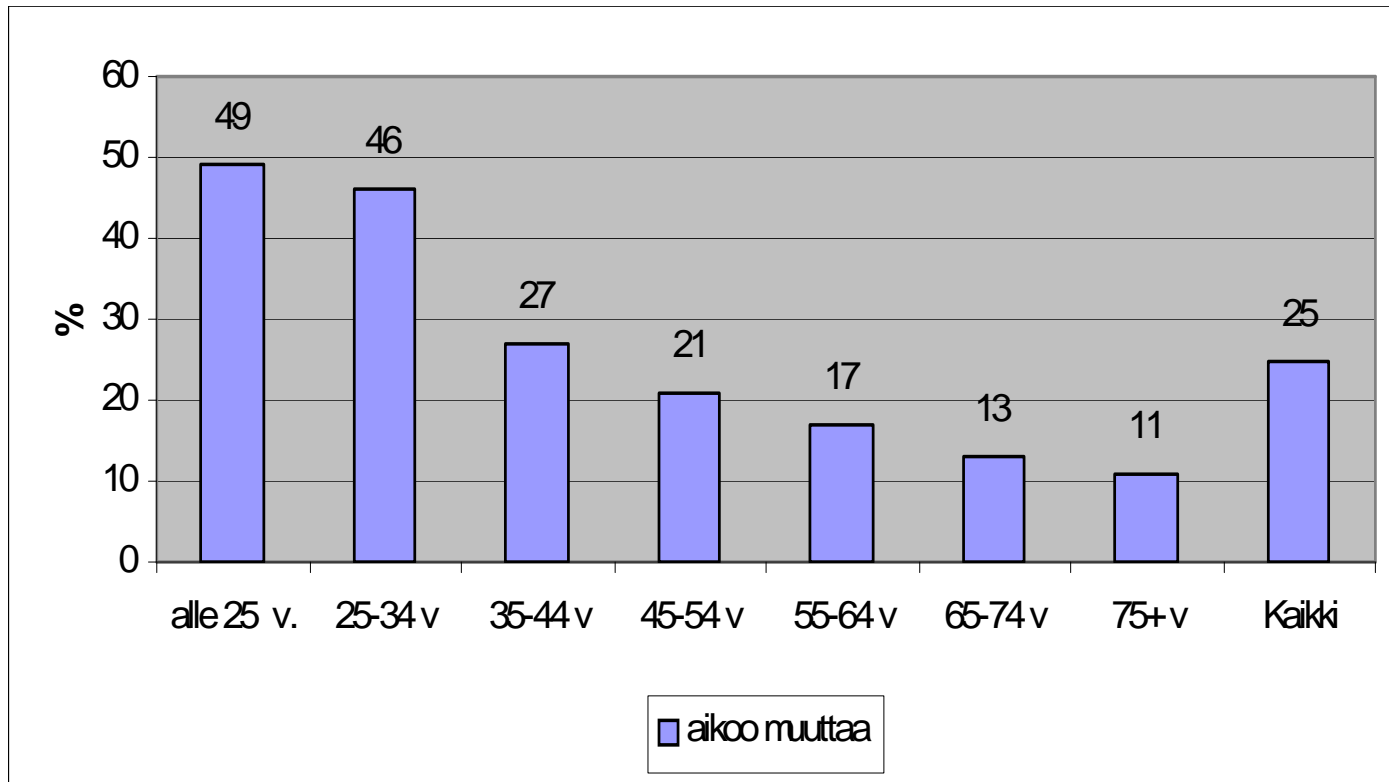
Suomen pienet asunnot: Keskipinta-ala/asunto ja /henkilö EU-maat/

Keskipinta-ala kasvaa vain uusissa omakotitaloissa ja ilmeisesti niistä suurimmissa

Muutto jatkuu, aiheet lähivuosina % viitehenkilön iän mukaan, 2005 TK

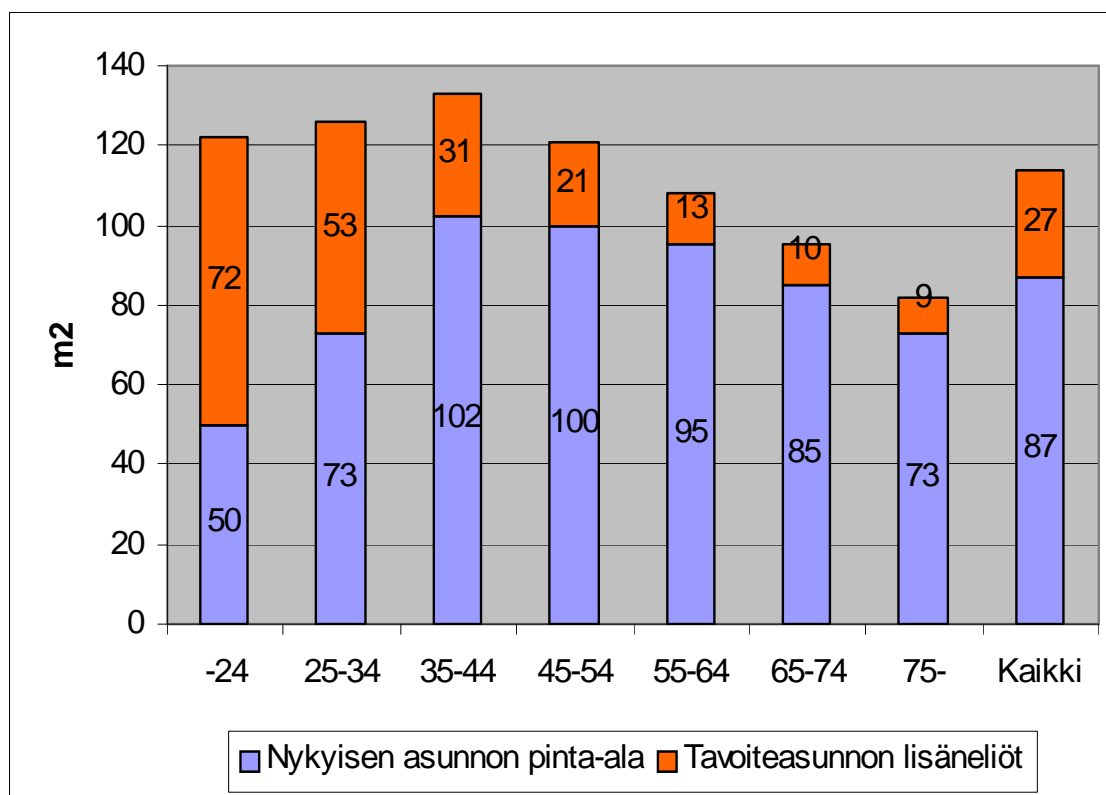

Asumispäätöksiin ja muuttoihin vaikuttavat monet tekijät samanaikaisesti

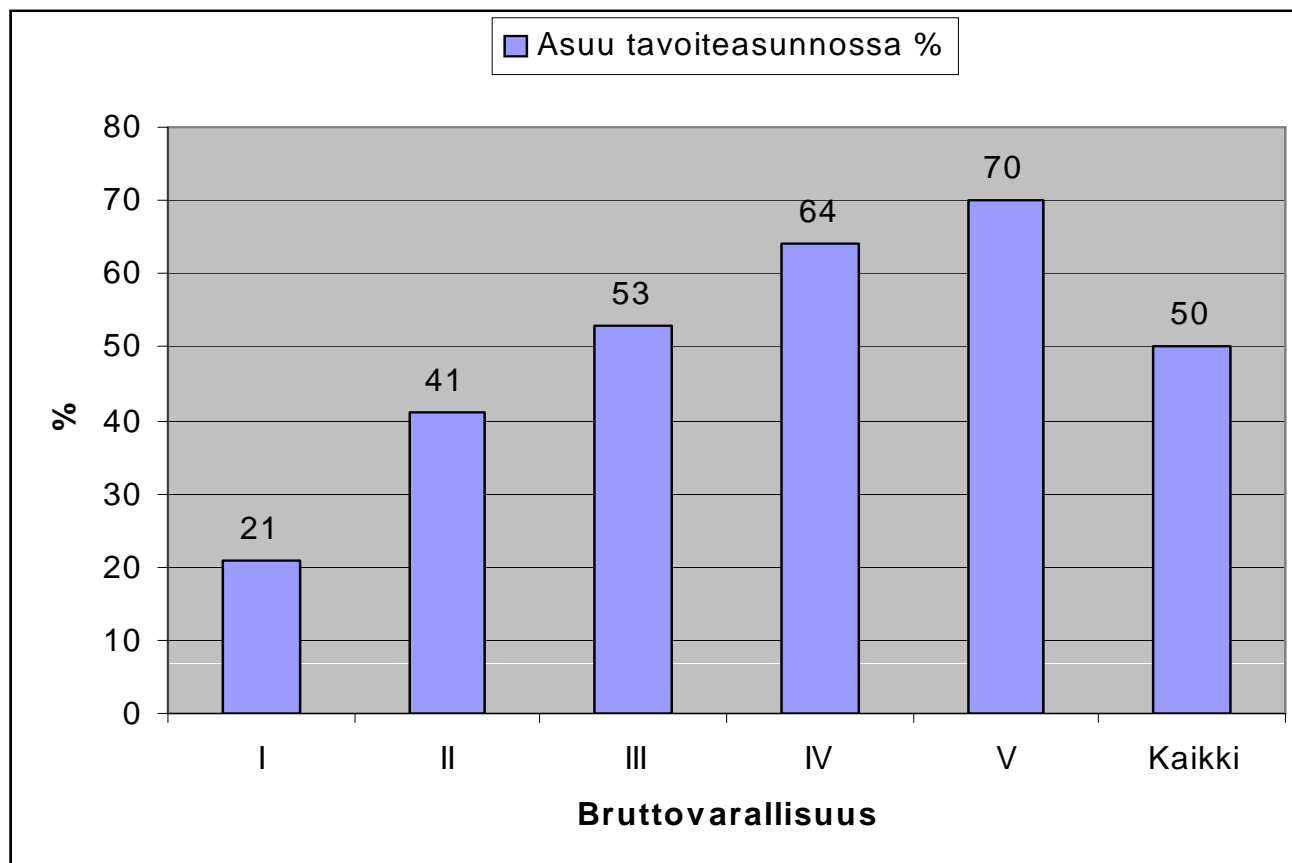
- Suomalaiset muuttavat paljon, joka neljäs aikoo muuttaa
- Perhetilanteeseen liittyvät syyt yleisiä, rakastuminen tai riitaantuminen aiheuttaa enemmän muuttoja kuin esim. omakotitalotoiveet
- Lisätilan tarve yleisin syy, ikääntyneet muuttavat myös pienempään
- Omistusasunnon hankinta muuttosyynä yleisempi kuin omakotitalon hankinta
- Nykyiseen asuntoon muutettaessa asunnon valinnassa ratkaisi 2005 TK

– Suurempi asunto	25%	Pienempi asunto	3%
– Omistusasunto	19%	Pientaloasunto	10%
– Pohjaratkaisu	2%	Laadukkaampi	8%
– Asumiskustannukset	8%	Muu syy	21%

Nykyisen asunnon pinta-alan ja tavoiteasunnon lisäneliöt viitehenkilön iän mukaan TK 2005

Tavoiteasunnossa asuvat % varallisuusluokittain
Varallisuus mahdollistaa tavoitteiden toteuttamisen
mutta varakkaimmillakin "asumisvajetta"!! TK 2005

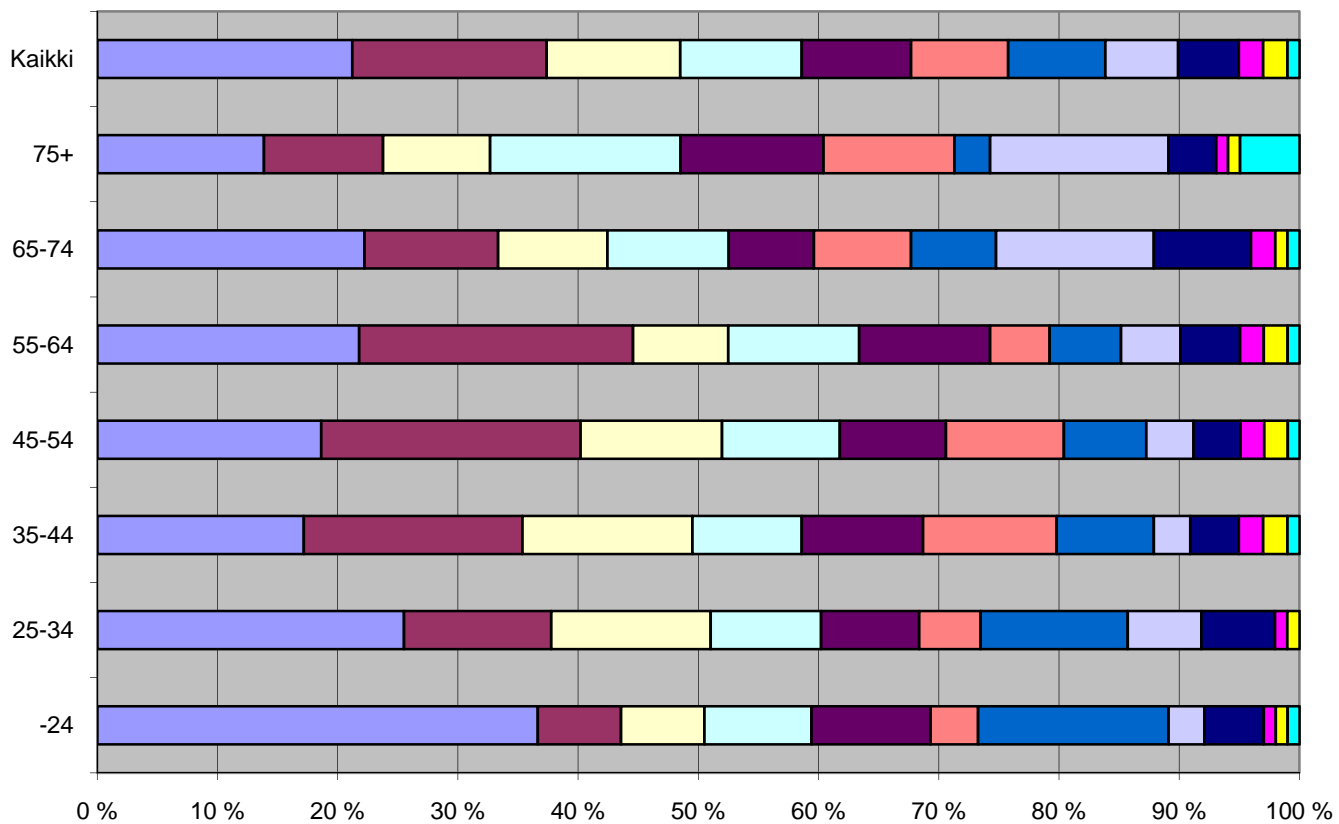

Anneli Juntto 28.4.2009

Se mikä koetaan asuinympäristössä tärkeäksi tai ongelmaksi eroaa elinkaaren eri vaiheissa!!

- Nuoret
 - Tärkeää: keskeinen sijainti, liikenneyhteydet, asuvat usein keskustoissa
 - ongelma: ympäristön epäsiisteys vahingonteko
- Lapsiperheet
 - tärkeää luonnonläheisyys, julkiset palvelut
 - Läheisyys kauppapalveluihin ei yhtä tärkeä, autolla, silti tyytymättömyyttä omakotitalossa asuvat kauppapalveluihin
- Keski-ikäiset sinkut ja parit,
 - monenlaisia toiveita niin keskustaa kuin luontoa
- Ikääntyneet kaupalliset palvelut tärkeitä

Nykyisen asuinalueen valinnan tärkein syy iän mukaan 2005 Asuva

- Keskeinen sijainti
- Luonnonläheisyys
- Turvallisuus ja rauhallisuus
- Jokin muu
- Tuttu ympäristö
- Hyvät julkiset palvelut
- Hyvät liikenneyhteydet
- Hyvät kaupalliset palvelut
- Lähellä sukulaisia ja ystäviä
- Hyvät ulkoilumahdollisuudet
- Asuinalueen arvostus
- Ei osaa tai halua vastata

Asuinympäristössä tärkeää 2005, Asuva erilaiset tarpeet!!

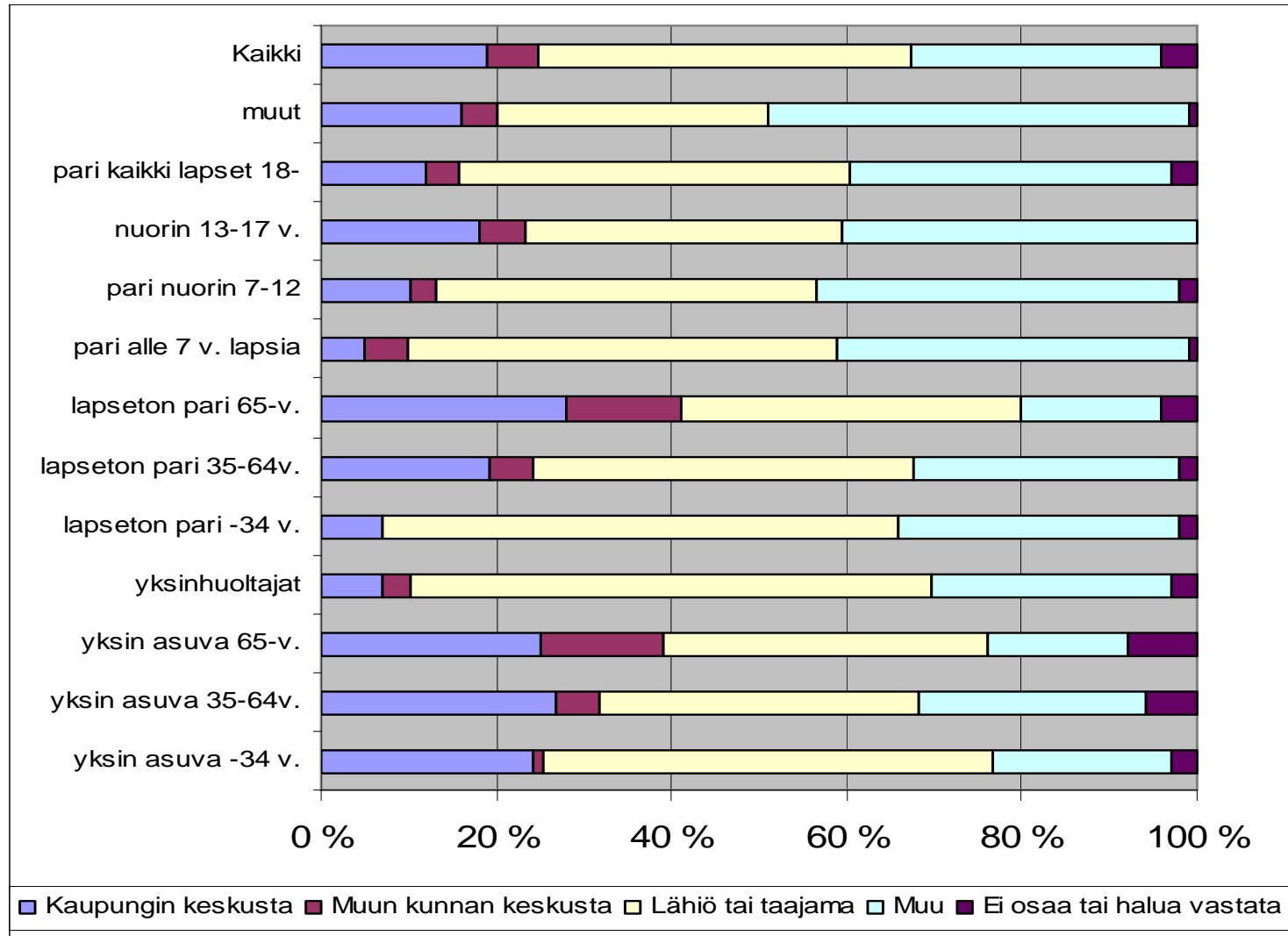
	yksin asuva -34 v.	yksin asuva 35-64v.	yksin asuva 65-v.	yksinhuoltajat	lapseton pari -34 v.	lapseton pari 35-64v.	lapseton pari 65-v.
Keskeinen sijainti	38	22	14	11	32	22	25
Luonnonläheisyys	7	19	12	18	15	24	10
Turvallisuus ja rauhallisuus	6	8	10	6	8	8	7
Jokin muu	11	10	16	10	6	10	8
Tuttu ympäristö	9	9	9	9	6	9	8
Hyvät julkiset palvelut	2	2	6	25	1	7	14
Hyvät liikenneyhteydet	16	10	6	6	20	8	5
Hyvät kaupalliset palvelut	4	5	13	9	4	4	15
Lähellä sukulaisia ja ystäviä	5	7	6	5	3	3	6
Hyvät ulkoilumahdollisuudet	2	3	2	.	1	2	1
Asuinalueen arvostus	0	2	1	1	2	2	1
Ei osaa tai halua vastata	0	3	5	1	.	0	.
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Kotitalouksia otoksessa	280	356	201	105	211	581	291

Asuinympäristössä tärkeintä lapsiperheille 2005, Asuva

	pari alle 7 v. lapsia	pari alle 7 v. lapsia	pari nuorin 7- 12	nuorin 13-17 v.	pari kaikki lapset 18-	muut	Kaikki
Keskeinen sijainti	15	12	12	13	18	17	21
Luonnonläheisyys	13	13	22	33	20	18	16
Turvallisuus ja rauhallisuus	21	30	14	11	9	13	11
Jokin muu	7	6	4	8	11	16	10
Tuttu ympäristö	11	5	17	6	7	14	9
Hyvät julkiset palvelut	11	21	17	13	11	7	8
Hyvät liikenneyhteydet	5	3	2	5	7	3	8
Hyvät kaupalliset palvelut	3	2	5	1	7	6	6
Lähellä sukulaisia ja ystäviä	10	3	4	3	5	3	5
Hyvät ulkoilumahdollisuudet	2	2	1	4	1	2	2
Asuinalueen arvostus	2	2	2	2	4	1	2
Ei osaa tai halua vastata	.	.	1	.	.	1	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Kotitalouksia otoksessa	258	151	207	144	199	313	3297

Anneli Juntto 28.4.2009

Tavoitealue elinvaiheen mukaan

Kunnan koko vaikuttaa tavoiteasunnon talotyyppiin, Asuva 2005

	Helsinki	Muu pks	Muut yliopisto- kaup.	Muut suuret keskukset	Muut kunnat	Kaikki
Omakotitalo	29	39	41	56	67	56
Rivi- tai paritalo	18	26	19	15	15	17
Kerrostalo	39	22	28	21	11	18
Palvelu- tai senioritalo	7	7	5	5	3	4
EOS	7	6	7	2	4	5
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
Kotitalouksia otoksessa	519	341	391	239	1965	3455

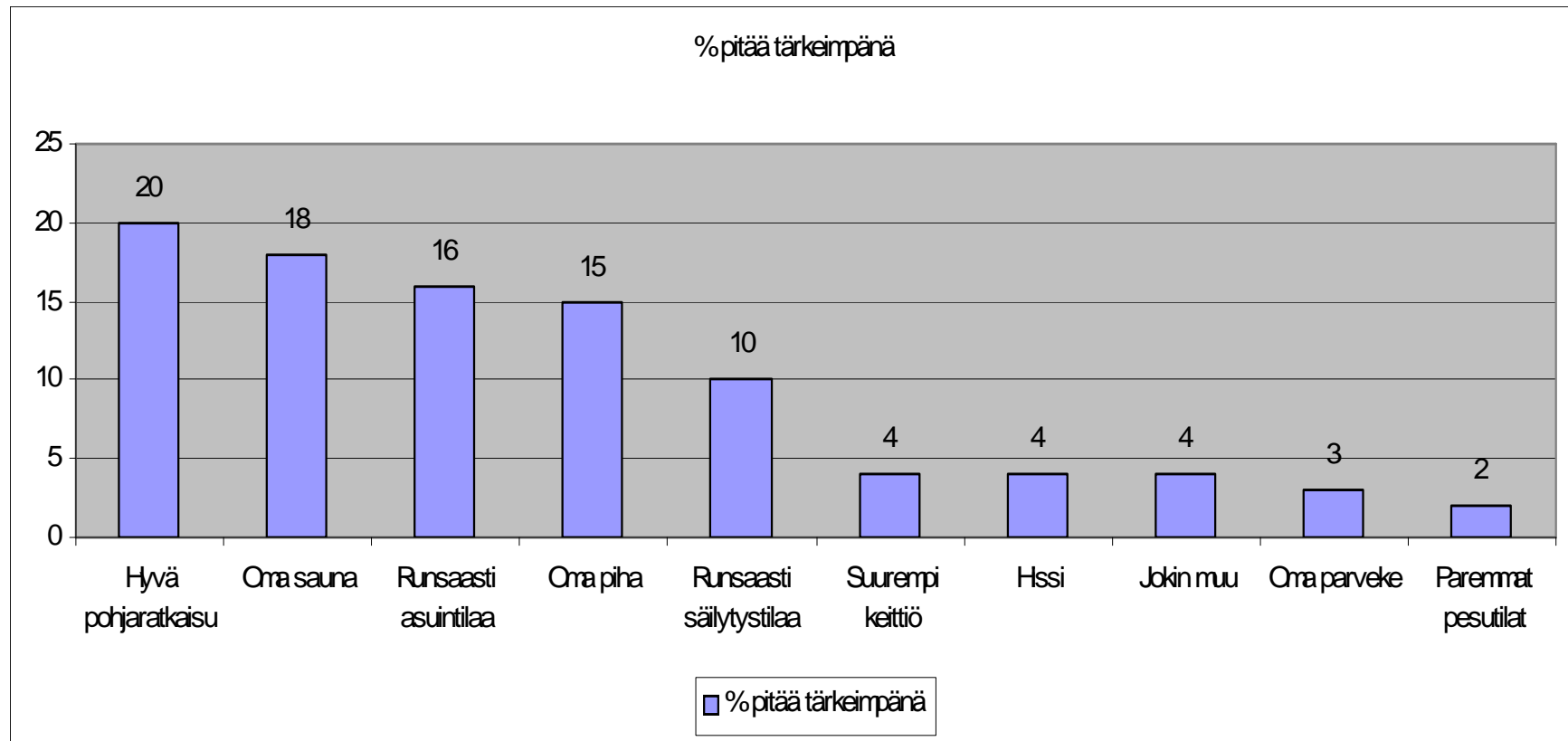
Asumisessa tärkeintä viitehenkilön iän mukaan, % 2005

	Alle 25	25-34	35-44	45-54	55-64	65-	Kaikki
Asumiskustannusten kohtuullisuus	22	21	26	33	40	45	33
Kodikkuus ja viihtyisyys	56	48	42	42	34	25	38
Riittävästi asumistilaa	10	12	17	11	10	8	11
Asunnon hyvä laatu ja varustetaso	10	12	7	8	8	11	9
Asunnon arvon säilyminen	3	6	5	3	5	2	4
Asunnon edustavuus ja tyylikkyys	0	0	0	0	0	0	0
Joku muu	0	0	1	1	1	2	1
Ei osaa sanoa	0	0	2	2	2	6	3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Kotitalouksia	264	491	681	832	643	544	3455

Tilastokeskus, Asumis- ja varallisuustutkimus

Anneli Juntto 28.4.2009

Tavoiteasunnossa tärkeintä

Asuminen: muutot, päivittäinen liikkuvuus, entä alueeseen kiinnittyminen

Asuntopolitiikan oppikirjat toteavat: Asuminen on paikkaan sidottu.
Asuntomarkkinat ovat alueelliset

Mikä on pisin mahdollinen etäisyys asumisen ja työn välillä? Entä paras?

- teollistumisen alkuvaiheessa asunto kävelyetäisyydellä
- nyt pendelöinti 50- jopa 100 kilometriä suuntaan!? Trade off - asunnon hinta ja etäisyys

- Entä matkakulut, arjen sujuvuus ja ympäristövaikutukset?
- Suomessa asutus eurooppalaisittain harvaa
- Etätyö ei työnantajien ja työntekijöiden suosiossa
- Atk-sovellukset voivat siirtää työtä, "call centerit" yms.
- Suurempi osuus ei työelämässä

Pieni mukava elämä keskellä kaikkea arjelle tärkeää

- Asumisessa ”näyttävyys” noussut liian tärkeäksi?
- Riittävätkö rahat ja aika ”täydelliseen elämään ja sisustukseen” muotien nopeaan vaihteluun?
- Yksilöllisiä valintoja voi tehdä myös ekologisesti ja pienellä rahalla, kävelemällä, kompostilla ja kirppiksellä
- Kriisitesti: voiko tarvittaessa mennä työhön/asioille kävellen pyörällä tai edes julkisilla
- Oman arjen sujuvuus käytännöllisyys, sosiaalisuus
- Lähiliikkuvuus ja saavutettavuus
- Paikallisyhteisö
- Asumisesta pitää saada ”vapaa-aikaa”

Ovatko terveys ja yhteisöt asumisen kestävyyttä tulevaisuudessa,

- ”Lämminhenkisessä yhteisössä eläminen kuuluu elämisen laatuun” (Allardt 1995)
- suomalaiset asuvat yksin 40%, ikääntyvien määrä kasvaa
- kuinka asuinympäristön yhteisöllisyyttä voidaan edistää?
- vanhaan ei ole paluuta, tarvitaan uusia ratkaisuja,
- missä ovat asukkaiden kohtaupaikat, yhteistilat, pihan käyttö, talon ”henki”
- Kuinka rakentaminen suosii yhteisöjä